

Ett nytt och större missilförsvar med annan kapacitet

President Obama presenterade en ny inriktning för det amerikanska missilförsvaret den torsdagen den 17/9. Förändringen kan analyseras utifrån olika perspektiv och den nya amerikanska strategin fick snabbt kritik från politiska utgångspunkter.¹ Detta memo fokuserar på vad omläggningen betyder på den militära nivån.

Sammanfattning

- De viktigaste skillnaderna i inriktning mot policyn under president Bush är att det nya missilförsvaret omfattar andra vapensystemen och att de planeras utgrupperas i Europa tidigare.
- Utgångspunkten är en ny hotbild där USA ser Irans robotar med kort- och medellång räckvidd som mest hotande. Därför avbryts förberedelserna för det tidigare planerade långräckviddiga missilförsvaret i Polen och Tjeckien.
- Missilförsvarssystem mot kort- och medeldistansrobotar tillförs i större antal och de utgrupperas tidigare än planerna under Bush.
- En bakomliggande amerikansk ambition är att på ett tidigt stadium integrera allierade och att sammantaget spara kostnader.

Reflektion

- USA byter strategi och istället för att som under Bush söka vara på förhand och avskräcka, så argumenterar Obama för att ha ett försvar i nivå med hotet. Planerna för de närmaste åren innehåller färre osäkerheter avseende teknisk genomförbarhet, men osäkerheten är stor för sådant som ligger längre bort.
- De nya planerna innebär ingen fördel för Ryssland ur ett militärt perspektiv. Obamas planer innefattar markbaserade interceptorer i Öst- och Centraleuropa redan 2015, istället för 2018. Den flygbaserade radarn, som avses ersätta den tjeckiska, ger mycket större möjligheter att se in över ryskt territorium.
- Säkerheten i svenskt närområde kommer att beröras, då främst situationen för Polen och de baltiska staterna. Avgörande för USA:s relation till Polen, och kanske även övriga Östeuropa, är huruvida USA kommer att fullfölja baserandet av Patriotrobotar i Polen. Den ökade vikten vid missilförsvarskomponenter på fartyg och flygplan, innebär också ökad närvaro i till Sverige angränsande farvatten och luftrum.

¹ "White House Scraps Bush's Approach to Missile Shield" i New York Times 2009-09-17 och "Moscow Welcomes News on Missile Shield, Sees No Concessions in Return" i Wall Street journal 2009-09-18.

FOI MEMO	Datum/Date 2009-09-18	Sida/Page 2 (5)
Titel/Title Ett nytt och större missilförsvar med annan kapacitet		Memo nummer/number FOI Memo

1. Inledning

Syftet med detta memo är att ge en kort beskrivning av USA:s nya inriktning på missilförsvaret som presenterades 17/9 samt ge några reflektioner vad den nya inriktningen betyder för Europa och Sverige.² Dokumentet är framtaget inom ramen för FOI forskning för regeringens behov, projekt ASEK.³

Utgångspunkten för nedan redovisade förändringar är de detaljer som redovisades av försvarsminister Robert Gates och ställföreträdande försvarsstabschef general James Cartwright. Huruvida Obamas administration kommer att genomföra alla delar i de redovisade planerna eller inte, tar denna analys inte ställning till. Förutsättningen är att de genomförs såsom de presenterats.

2. De nya planerna innefattar andra förmågor, tidsperspektiv och samarbeten

En ny hotbild har tagits fram där Irans robotar med kort- och medellång räckvidd ses som mest hotande. Den officiella grunden för en policyändring anges vara en ny syn på hotet från Iran. Irans förmåga att utveckla missiler med lång räckvidd ses som mindre hotande och dess andra missiler som mer hotande. Fokus ligger på missiler som idag finns eller snart är operativa.⁴ Istället för att motverka enstaka interkontinentala robotar om tio år, så inriktas försvaret mot att hantera hundratals mer korträckviddiga robotar i tidsperspektivet fem år.

Förberedelserna för det tidigare planerade långräckviddiga missilförsvaret i Polen och Tjeckien avbryts. Den tredje delen av försvaret mot interkontinentala robotar (GMD/GBI)⁵, som president Bush planerade genomföra ej. Det var tänkt att grupperas i Europa och skydda både europeiska allierade och Nordamerika mot iranska robotar. De två ursprungliga delarna i Kalifornien och Alaska, som är riktade mot Nordkorea, bibehålls. De amerikanska överenskommelserna med Polen och Tjeckien kommer dock i övrigt att genomföras. Främst Polen hade avtal om bl a tekniskt samarbete och stationering av amerikanska förband. Det senare är närförsvarsluftvärn typ Patriot. Försvarsminister Gates har gjort klart att USA avser att gå vidare med förbandets Status of Forces Agreement (SOFA).⁶ Detta ligger i linje med arméchefen i amerikanska Europakommandot som tidigare sagt att Patriotförbandet under 2009 tidvis kommer att vara i Polen. Därtill har Gates uttryckt en förhoppning om att Polen skulle ta emot den

² Utgångspunkten är vad som presenterades på "DoD News Briefing with Secretary Gates and Gen. Cartwright from the Pentagon September 17, 2009" (www.defenselink.mil).

³ Atlantisk säkerhet och europeisk krishantering (ASEK). Tidigare rapporter med liknande ämnen är *Missilförsvaret och den strategiska balansen i Europa* (FOI-R--2490--SE, mars 2008) och *Perspektiv på det amerikanska missilförsvaret och säkerhet i södra Europa* (FOI Memo 2437).

⁴ Notera att USA och Ryssland nyligen i Moskva kom överens om att göra en gemensam hotbedömning avseende Iran, vilken nu svårigen kan bli annorlunda än den amerikanska. Se utskrift från presidenterna Obamas och Medvedevs presskonferens 6 juli 2009 (www.whitehouse.gov).

⁵ Ground-Based Midcourse Defense (GMD), Ground Based Interceptor (GBI)

⁶ När och i vilken omfattning de amerikanska förbanden kommer att stationeras på polsk jord är ännu oklart.

FOI MEMO	Datum/Date 2009-09-18	Sida/Page 3 (5)
Titel/Title Ett nytt och större missilförsvar med annan kapacitet		Memo nummer/number FOI Memo

nya sortens markbaserade interceptorer av typen Standard. Dessa avses vara på plats kring 2015, vilket ska jämföras med Bush planer att ha GMD/GBI på plats vid 2018.

Missilförsvarssystem mot kort- och medeldistansrobotar kommer i större antal och utgrupperas tidigare. Olika varianter av luftvärnsroboten Standard kommer att utgöra basen, tillsammans med försvarssystemen THAAD⁷ och Patriot. Alla systemen finns idag och kommer efterhand att utökas i antal. Standard-roboten som från början var fartygsbaserad, kommer att utvecklas i en markbaserad variant och därtill efterhand ges förmåga mot interkontinentala missiler. Radarn i Tjeckien byts mot flygande radarstationer och framgrupperandet av radar i Kaukasien tidigare läggs.⁸ Utgrupperingen inkluderar permanent landbaserade interceptorer, t ex i Polen och på flera platser, samt interceptorer på fartyg i Medelhavet och i Nordsjön. Gates nämner att det åtminstone kommer att vara två jagare eller kryssare kontinuerligt på de senare platserna. Obamas planer ger en tidigare förmåga än Bushs planer, år 2015 istället för 2018. Dock försenas försvarsförmåga mot interkontinentala robotar. Istället för en initial operativ kapacitet efter 2018, som planerna under Bush, väntas förmågan mot interkontinentala robotar erhållas först kring 2020.

Ambitionen är att på ett tidigt stadium integrera allierade och att spara kostnader. De nya planerna passar bättre in i ambitionen att involvera allierade i alla världsdelar. I Europa har flera länder redan Patriot och Aegis och Nato står just inför att skapa ett eget kort- och medeldistansmissilförsvar. I Asien är också missilförsvarssystemen spridda och Japan är redan med och betalar utvecklingen av de mer avancerade och långräckviddiga versionerna av Standard-roboten. I Mellanöstern har flera initiativ tagits både med Israel och med Golfstaterna om att utveckla missilförsvarsförmåga. Samarbetet med allierade ger både möjligheter att sätta samman fler sensorer och missilförsvarsrobotar i nätverk och möjligheter att dela på framtida kostnader. De av Bushadministrationen prioriterade missilförsvarsdelarna (GMD/GBI) var unikt amerikanska och samverkansmöjligheterna med allierade var osäkra. Försvarsminister Gates pekade också på kostnadsbesparingarna i att interceptorrobotarna beräknas kosta högst 10 miljoner dollar stycket, till skillnad mot 70 miljoner för de av Bush prioriterade robotarna.

3. Strategibyten innebär nya utmaningar för Ryssland och mer verksamhet i svenskt närområde

USA byter strategi och istället för att som under Bush söka vara på förhand och avskräcka, så argumenterar Obama för att ha ett försvar i nivå med hotet. Den officiella förklaringen till översynen var att Obama ville se över hotet och efter en bedömning värdera vilka kostnadseffektiva och tekniskt genomförbara åtgärder som skulle kunna möta hotet. Den nya inriktningen innebär en mindre total budget för missilförsvaret än under Bush. Pengarna för forskning och utveckling dras ned kraftigt, även om det läggs mer pengar på inköp av idag befintliga system. På kort sikt innebär det också färre osäkerheter avseende teknisk genomförbarhet, men de långsiktiga delarna torde fortfarande vara osäkra. Även en utvecklad version av Standard-roboten

⁷ Terminal High Altitude Area Defense (THAAD)

⁸ Vart denna radar ska grupperas har varit föremål för diskussion. Exempelvis tar Gates upp möjligheten att använda den ryska radarn i Armavir, men den torde endast kunna utgöra ett komplement till andra radarstationer i området.

FOI MEMO	Datum/Date 2009-09-18	Sida/Page 4 (5)
Titel/Title Ett nytt och större missilförsvar med annan kapacitet		Memo nummer/number FOI Memo

kan innefatta tekniska svårigheter, likaså det snabba framtagandet av en ny flygburen radar.

Ur ett militärt perspektiv så innebär de nya planerna ingen fördel för Ryssland. Obamas planer innefattar markbaserade interceptorer i Öst- och Centraleuropa redan 2015, istället för 2018. I och med kortare räckvidder och ambitioner att täcka alla allierade, så måste fler vapensystem utgrupperas. Förutom de utannonserade fartygen i Medelhavet och Nordsjön, behövs interceptorbaser i Central- och Östeuropa. De senare torde inte kunna köpa dylika system själva, utan snarare vara beroende av att USA tillför dem. Därmed också att amerikansk personal betjänar dem. Lämpliga lokaliseringar är Polen och Rumänien alternativt Östersjön och Svarta Havet. Den flygbaserade radarn ger mycket större möjligheter att se in över ryskt territorium. Till skillnad från den snävt seende eldledningsradarn som skulle lokaliseras i Tjeckien, så är planen att tillföra ett flygburet radarsystem. Om det har samma förmåga som övriga delar av Aegis/Standard-missilförsvarssystemet, så kommer det att ha både bred och långräckviddig spanings- och eldledningsförmåga. För att vid krissituationer kontinuerligt kunna ha täckning med sådana flygplan behövs det troligen ett halvt dussin enheter. Förmågan planeras vara på plats i samma tidsperspektiv som den tjeckiska radarn skulle vara operativ, nämligen 2015.

Även globalt kan den strategiska balansen påverkas. USA planerar att efterhand utveckla sjöburna och landmobila missilförsvarssystem som kan klara interkontinentala robotar och förbereder sig för att tidigt klara mängdanfall. Detta via utpräglade nätverksbaserade system, där alla partners och allierade som så önskar kan kopplas upp – nätverk av sensorer och verkansdelar (vapen). Visserligen kommer det i princip vara öppet för samarbete med Ryssland och Kina, men de senares vilja att medverka torde vara låg. Dessutom är dylika förmågor ett mycket tydligt hot mot kinesiska medel- och långdistansmissiler.

Säkerheten i svenskt närområde kommer att beröras, då främst situationen för Polen och de baltiska staterna. Avgörande för relationen till Polen, och kanske även övriga Östeuropa, är huruvida USA kommer att fullfölja baserandet av Patriotrobotar i Polen. Om inte USA:s avtal med Polen i huvudsak genomförs enligt tidigare upplägg, inklusive tillförsel av det amerikanska Patriot-förbandet, så torde USA:s anseende i Östeuropa drastiskt urholkas. Om däremot planerna genomförs såsom de ovan skisserats, så kan länken mellan USA och östra Europa stärkas högst väsentligt. Om missilförsvaret kan skydda alla Natomedlemmar från iranska missiler, så innebär det bl a att de baltiska staterna och Polen får ett avancerat försvar mot stridsflygplan och ryska missiler på köpet. Den ökade vikten vid missilförsvarskomponenter på fartyg och flygplan, innebär också ökad närvaro i till Sverige angränsande farvatten och luftrum. Förutom två till tre jagare eller fregatter i Nordsjön med Aegis/Standard ombord, så torde det innebära motsvarande system till sjöss eller lands i södra Östersjön. Därtill kommer de luftburna radarsystemen att behöva flygas i södra Östersjön och kanske över de baltiska staterna.

FOI MEMO	Datum/Date 2009-09-18	Sida/Page 5 (5)
Titel/Title Ett nytt och större missilförsvar med annan kapacitet		Memo nummer/number FOI Memo

SM-3 Block IB

Källa: Del av bild 21 i RADM Allan B. Hicks presentation *Aegis Ballistic Missile Defense* vid George C. Marshall Institute 2007-11-28

Exempel på täckning med Aegis/Standard missilförsvar (robotar typ SM-3 Block IB) som planeras för 2015.

Sändlista/Distribution: Ett arkivexemplar FOI Pdf-fil via mail till UD/SP, UD/NIS, Fö/SI, Fö/SUND, Fö/SALP, Fö/MIL, svenska delegationer till EU, till NATO, till OSSE, i Washington, i Moskva, FM/MUST